

לעילוי נשמת הרב הפ"ץ בן אסתר זצ"ל

פרשת פקודי

חידושי תורה ושאלות על פרשת השבוע וענייניא דיומא מ - א' ועד ת' מהמפרשים מדרשים וכד' התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 92 פסוקים = אל אדון, הלל והודאה

נוהגים כשמסיימים אחד מחמשה חומשי תורה לומר 'חזק חזק ונתחזק'. והטעם משום שהוא כמו שאומרים בסיום מסכת הדרן עלך, שמאחר וסיימו הפרק או המסכת יש לחזור עליהם שלא ישכח, וכמו שנהגו לומר לחזן לומר כחך, כמו גמרת מצוותך, יה"ר שתזכה לומר יתר המצוות (המהר"ם מינץ) ויש שנהגו לומר רק חזק ונתחזק כלשון הפסוק (ש"ב י"ב) חזק ונתחזק בעד עמנו או חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לי-הוה. (תהלים לא כה). חזק חזק חזק, רמז למשה רבינו ע"ה, כי ג' פעמים 'חזק' בגימטריא 'משה' (345). חז"ק ר"ת חורש זורע קוצר - דברי תורה משולים למלאכת השדה רק לאחר שחורש וזורע אזי קוצר את פרי עמלו. איתא בגמרא (סנהדרין, כ"ו ע"ב) אמר רבי חנין, למה נקרא שמה של התורה תושיה, מפני שהיא מתשת כוחו של אדם. לפיכך אומרים לו חזק. בפרדס יוסף (פרי תולדות) הקשה הא כתיב במשלי (ג, ח) רפאות תהי לשרף ושקוי לעצמותיך, וכתיב (שם ד, כ"ב) כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא, ואמרו חז"ל החש בראשו יעסוק בתורה (עירובין נ"ד א). אך נודע דעם הארץ אם הוא עשיר יאמר כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה, אבל תלמיד חכם נותן תודה לה' כמו שנאמר ביעקב כשאמר לו יצחק (בראשית כ"ז, כ) מה זה מהרף למצא בני ויאמר כי הקרה? הוה א-להיך לפני מידי ה', אבל עשוי אמר יקם אבי ויאכל מציד בנו, משלי. וזהו פירוש תורה מתשת כחו של אדם, היינו הכחי ועוצם ידי. בילקוט יהושע פירש דמה שאמרו שהתורה מתשת הכוונה היא, כי האדם הנעדר מידיעת התורה שלם בעיני עצמו, כי אינו מכיר חסרונותיו, ואינו מבחין בין טוב לרע, לא כן האדם הלומד תורה, התורה מאירה את עיניו שיכיר את ערכו ולא יחשוב את עצמו לאדם השלם, ולכן נקראת 'תושיה', שמתשת אותו לבל יחשוב ששלם הוא, אלא יתבונן כמה חלש ורחוק הוא מן השלימות האמיתית. וכדאיתא בזהר הק' (ויקרא כג ב) אורייתא מודעת ליה טוביה. בפנים פיות (פרי כי תצא) מפרש את דברי הכתוב (ישעיה מ, לא), וקוץ יהוה יחליפו כח יעלו אבר פנשרים ירוצו ולא ייעצו. על פי מה דאיתא בפ"ק דע"ז (ו, ה), בכה רבי יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים, והיינו שהצדיקים נקראים הולכים כדכתיב (זכריה ג, ז) ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה וגו', ונאמר (הושע יד, ו), ישרים דרכי י-הוה וצדיקים ילכו בם, והיינו שהולכים ממדרגה למדרגה, אבל בעלי תשובה שאמרו (ברכות לד, ב) במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ע"ז אמר שקונה עולמו בשעה אחת וע"ז אמר ירוצו ולא ייעצו, וכל זה אינו בכח הטבעיות, שהרי אחז"ל שהתורה נקראת תושיה שמתשת כחו של אדם אלא שהם מחליפים כח הטבעיות בכח רוחני, וז"ש יחליפו כח. באבות פ"ו כל העוסק בתורה לשמה וכו' ונהנין ממנו עצה ותושי' בינה וגבורה. ובזהר חדש במדרש הנעלם פ' בראשית איתא עה"פ לי עצה ותושי' אני בינה לי גבורה (משלי ח יד). - התורה נקראת תושיה בתחלה ואח"כ גבורה שנאמר לי עצה ותושי' וגו' תדע לך כי בתחלה נקראת תושיה שמתשת כחו של אדם מפני שיש לו להילחם עם יצה"ר ולכתת כל גופו בביהמ"ד עד שירגיל אותו בתורה כיון שהוא רגיל לעסוק בתורה אז יש לו שמחה וגבורה שנאמר אני בינה לי גבורה.

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה פאשר צנה י-הוה כן עשו ויברך אתם משה. (לט מב)

פרש"י - ויברך אותם משה - אמר להם: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, "ויהי נעם ה' אלהינו עלינו" וגומר (תהלים צ"ז). והוא אקד מאחד עשר מןמורים שב"תפלה למשה". איתא בגמרא (סוכה נב א) לעתיד לבא, מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע, ושחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם פהר גבורה, ורשעים נדמה להם פחוט השערה. הללו בוכין והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכלונו לכבוש הר גבורה פנה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכלונו לכבוש את חוט השערה הנה! ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמם, שפאמר: "כזה אמר ה' צבאות פי פלא בעיני שארית העם הנה פנימים ההם גם בעיני פלא". אמר רב אסי: יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיא, ולבסוף דומה פעבותות העגלה, שפאמר: "הוי מושכי העון פחבלי השןא וכעבות העגלה חטאה. פירש הר"ף - שהצדיק חושב שלא יהיה לו שום שכל, כי לולא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, ולא יוכל לכבוש, ורק הקב"ה ברוב חסדו נותן לו שכל כאלו הם כבשוהו, והנה למעשה הצדיק חושב שלא מגיע לו שכל כי הקב"ה עוזרו אבל הקב"ה נותן לו שכל, וגם כאן במלאכת המשכן כשראה משה שנגמרה כל המלאכה כרצון הבורא ית"ש, הבין שבודאי לולא הקב"ה היה עוזרם לא היו יכולים לעשות מלאכה גדולה וקשה כזו ונמצא כמעט שהם לא עשו כלום, כמו בכייתם של הצדיקים (במסכת סוכה), ולכן אמר משה רבינו: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויחשוב לכם קב"ה בחסדו הגדול כאילו אתם עשיתם את המשכן, ויהיה עשיית המשכן מכפרת על מעשה העגל. (תורת משה' להח"ס) משה רבינו לא הסתפק במשכן, ואף לא בבית הבחירה אלא כל שאיתו ורצונו היו על בית המקדש שייבנה לעתיד לבוא, ואם כי בפשטות כיוון על המשכן אך הכוונה הפנימית בכל ברכותיו היתה על המקדש לעתיד. ואיתא בזה"ק (ח"ב ק"ח א) עה"כ (תהלים נא כ) היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלם שהתגלות הרצון העליון תהיה רק בבנין המקדש השלישי שיבנהו הקב"ה בעצמו, ובאמת היה הרצון לפניו יתברך לבנותו מיד ביציאת מצרים, כי רק בנין זה שהוא מעשה ה' יישאר קיים לעולם, אלא שגרם החטא ולפיכך לא נבנה. כתיב (הגי ב ט) גדול יקבה כבוד הנה האחרון מן הראשון וכבר נתבאר שב' רבתי של תיבת בראשית מרמזת על בית שלישי. ויברך אתם משה בגימטריא בית רבתי (1030). (באר משה - האדמו"ר מאורוב)

ככל אשר צנה י-הוה את משה כן עשו בני ישראל את כל העבדה. וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה פאשר צנה י-הוה כן עשו ויברך אתם משה. (לט מא - מב) מה הטעם שבתחילה אמר העבדה ואח"כ אמר המלאכה. עשיית המשכן היתה כעבודה של קרבן המכפר. איתא בחז"ל (ברכות לד ב) אמרו עליו על רבי חנינא כן דוסא שקה מתפלל על החולים, ואומר: "זה סי, ונה מת". (פירש הבן יהודע) - שלא היה אומר זה מת בפירוש, דברית כרותה לשפתים ואיך יאמר כן קודם שמת, אלא אומר דברים שמורין כך) אמרו לו: מנין אתה יודע? אמר להם: אם שגורה תפילתי פני - יודע אני שהוא מקובל. ואם לאו - יודע אני שהוא מטורף. משה רבינו כשראה שהיתה כל המלאכה על דרך הנכונה והסידור הנאות היה יודע שהקב"ה מרוצה מהם ומקובל מעשיהם, וזהו וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה פאשר צנה י-הוה כן עשו דהיינו שהמלאכה היתה מושלמת בלי שום קילקול והרס אזי ידע כי קבלם השם, אז ויברך אתם משה. (אמרות ה)

כתב הבן יהודע - ובוזה יובן הכתוב (תהלים כא, ג) מאות לבו נתמה לו, הסימן לזה הוא (שם) שארשת שפתיו כל מנעת סלה, רצונו לומר שגורה בפיו ואין כח מונע לדחות הדברים מפיו. גם בזה יובן בס"ד הכתוב (שם קמז, טו) השלח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו, שהמתפלל על דבר צורך לתחוננים, עולה תפלתו תחלה לפני הקב"ה, ואם תקובל ברצון חוזרת לירד לארץ, שהיו אותיות תפילתו צינורות שבהם ישתלשל שפע עשיית הפעולה המתבקשת בארץ, ואם לא תקובל ברצון תשאר למעלה בשמים ולא תרד, וזה שנאמר השלח אמרתו ארץ, שתפילתו תקובל שאז תרד מן השמים לארץ לצורך מעשה פעולת הבקשה, הסימן לזה הוא, כאשר יראה זה המתפלל שעד מהרה ירוץ דברו בפיו בעת שהוא מתפלל.

שאלות

- א. מספר ההלכות שנלמדו במידת קל וחומר, והלכות שנלמדו במידת גזירה שווה, ודקדוקי סופרים שנשתכחו בימי אבלו של משה, והחזירם עתניאל בן קנז בפלפולו.
- א. מספר הסימנים בשו"ע על ארבעת חלקיו, והוא רמוז בפרשתנו.
- ב. וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂו אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה כִּן עָשׂו וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה. (לט מג) מה הטעם שלא כתוב כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מֹשֶׁה? למרות שהציווי הוא על פי משה ובשאר הפרשה מופיע כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מֹשֶׁה. מדוע הזכיר כאן לשון הַמְּלָאכָה ולעיל אמר לשון הַעֲבָדָה.
- ג. בגדי הכהונה מכפרים, מה כיפרו המכנסים ומה כיפרה המצנפת. איך בגדי הכהן מכפרים.
- ד. אֶת הַשְּׁלֵחָן אֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים. (לט לו) לכאורה קשה שהרי מסיום מלאכת המשכן ועד הקמת המשכן עברו כשלושה חודשים, ומן הסתם לחם הפנים התקלקל עד אז. ועוד מדוע בגמרא (שבת עד:) לא חשיב מלאכת אפיה בעשיית המשכן אלא רק בישול בהכנת הסממנים והרי היתה אפיית לחם הפנים?
- ה. אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הַעֲדָת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בִּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן. (לח כא) איתא במדרש הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן שְׁנֵי פַעְמִים לְפִי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ עֵתִיד לְהִתְמַשְׁכֵּן שְׁנֵי פַעְמִים, בֵּית רֵאשׁוֹן וּבֵית שְׁנֵי. 'המשכן' במספרו עם ה' אותיות בגימטריא ת"כ, כמנין השנים שעמד הבית שני, 'משכן' בגמטריא ת"י כמנין השנים שעמד בית ראשון. מה הטעם שחסר ה' ממספר בית המקדש השני עד שצריך לצרף ה' אותיות למספר ת"כ.
- ו. פסוק בתהילים אותו נוהגים לומר במוצאי שבת כדי שתשרה הברכה בכל מעשה ידינו במשך ששת ימי המעשה. לפי שהוא מזמור של ברכה, אותו בירך משה רבינו את בני ישראל בשעה שסיימו את מלאכת המשכן.
- ו. ראייה בפרשה ששלוחו של אדם כמותו.
- ז. וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂו אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה כִּן עָשׂו וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה. (לט מג) פרש"י - אָמַר לָהֶם יְהִי רְצוֹן שְׁתִּשְׁרָה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם. לכאורה מה יש מקום לברכם שנית שתשרה שכינה במעשה ידיכם, הלא כבר הבטיחם הקב"ה וְעָשׂו לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם. וַיִּקְהָלוּ אֵל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיַרְחַ הָאֲתָנִים בְּחָג הוּא הַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי. (מ"א ח ב) מה הטעם שחודש תשרי נקרא חודש הָאֲתָנִים.
- ט. מנין השקלים שחשדוהו למשה שלקח ממלאכת המשכן, וכנגדם מנין התשבחות שנתן משה להשי"ת.
- י. מספר הפעמים שכתוב בפרשה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מֹשֶׁה, והטעם בזה.
- כ. מלאכת המשכן הסתיימה ביום זה.
- ל. מה המשותף בין משה רבינו אברהם אבינו ודוד המלך.
- ל. מספר המסכתות בש"ס בהם יש גמרא בתלמוד הבבלי, ומספר המסכתות בהם יש משניות ללא גמרא. (בלי מסכת תמיד)
- מ. וַתִּכַּל כָּל עֲבַדַּת מִשְׁכָּן אֵהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂו. (שמות לט לב) מה הטעם שאחר שאמר וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל חזר ואמר כִּן עָשׂו.
- מ. מספר השנים שעמד המשכן בגבעון עד שמת שמואל הנביא.
- נ. וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה. (לט מב) אמרו חז"ל מה ברכה ברכן - רבי מאיר אומר כך ברכן: יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֶלְפֵי פַעְמִים. מה עניינה של ברכה זו? לכאורה המילה מֹשֶׁה מיותרת.
- ס. וּבְצִלָּאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִשֵּׁה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מֹשֶׁה. (לח כב) פרש"י - מֹשֶׁה צִוָּה לְבַצֵּלְאֵל לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה כְּלִים, וְאַחַר כֵּן מִשְׁכָּן. אָמַר לוֹ בְּצִלָּאֵל: מְנַהֵג הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת תְּחִלָּה בֵּית, וְאַחַר כֵּן מְשִׁים כְּלִים בְּתוֹכוֹ. אָמַר לוֹ: כֵּן שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וכו'. מה הטעם שהפך משה את דברי הקב"ה.
- ע. וַנִּתֵּן אֵל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִים (שמות כח ל) פרש"י - הוּא כְּתָב שֵׁם הַמַּפְרָשׁ, שְׁהֵינָה נֹתְנָהוּ בְּתוֹךְ כְּפָלֵי הַחֹשֶׁן, שְׁעַל יָדוֹ הוּא מְאִיר דְּבָרָיו וּמְתַמֵּם אֶת דְּבָרָיו. מספר האותיות שהיו בשם המפורש הניתן בתוך האורים והתומים.
- פ. שם נוסף למרדכי היהודי, והטעם שנקרא כך.
- צ. אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הַעֲדָת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בִּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן. (לח כא) מינה משה את איתמר גזבר על תרומת הלשכה. מדוע לא מינה משה רבינו את נדב ואביהוא שהרי גדולים ממנו.
- ק. מספר הפעמים שמופיע לב בחומש, וכנגדם מספר התיבות בתפילת חנה.
- ר. לֶךְ כְּנוֹס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוֹ עָלֵי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְיִלְהַ יוֹם גַּם אֲנִי וְנַעֲרָתִי אֲצוּם כִּן וּבְכֶן אָבוֹא אֵל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כֹדֵת (אסתר ד טז) מה הטעם שאסתר צמה רק על שעות ולא 3 ימים מלאים שהם ע"ב שעות.
- ש. מספר השנים שהיה המשכן בשילה.
- ת. אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַמִּשְׁכָּן הַעֲדָת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בִּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן. (לח כא) מה הטעם שכתב הַעֲדָת בכתב חסר ו'. כמה שנים עמד המשכן בסה"כ מזמן משה רבינו במדבר עד שנבנה בית המקדש הראשון.

תשובות

- א. אלף שבע מאות הלכות שנלמדו במידת קל וחומר, והלכות שנלמדו במידת גזירה שווה, ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה. והחזירם עתניאל בן קנז בפילפולו וי"א בתפלתו שנאמר (ד"ה א ד י) **וַיִּקְרָא יַעֲבֹץ לֹא-לֵהוּי יִשְׂרָאֵל**. וי"א שבע מאות הלכות נשתכחו. (תמורה זו א) *
- א. אלף שבע מאות וחמש סימנים שה"כ בשו"ע על ארבעת חלקיו. והוא רמוז בפסוק (שמות לח כח) **וְאֵת הָאֱלֹף וְשִׁבְעֵי הַמָּאוֹת וְחֲמִשָּׁה סִימָנִים** אותם יש ללמוד במשך **שְׁבַע עֵשְׂרֵים** שנה.
- ב. בית המקדש נרמז כאן, ומצינו לשון מלאכה בבית המקדש דכתיב (מ"א ז נא) **וַתִּשְׁלַם כָּל הַמְּלָאכָה**. ובעבודת המשכן כבר נאמר (שמות לט לב) **וַתִּמְכַּל כָּל עֲבַדְתֵּי מִשְׁכַּן אֱהִל מוֹעֵד**. לרמוז על המלאכה העתידה בבנין המקדש, ומשה לא זכה להיכנס לארץ ישראל. (באר משה)
- ג. גילוי עריות מכפרת המכנסים, בשעה שהכהן לובש את המכנסים המכוסות את בשר הערווה, מכפרות על גילוי עריות לכלל ישראל. ובשעה שהכהן לובש את המצנפת, דבר המביא לידי שפלות הרוח ויראת שמים, הרי לבישה זו מכפרת על גסות הרוח של כלל ישראל. *
- ד. דוגמא ללחם הפנים בלבד הוצרך לעשות בצלאל לעת עתה. אבל על השולחן לא עלה רק הלחם שנאפה בניסן. לפיכך לא חשיב מלאכת אפיה בעשיית המשכן. (הנצי"ב – העמק דבר)
- ה. ה' דברים חסרו בבית המקדש השני – כדאיתא במסכת יומא (כא ב) **אֵלּוּ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בֵּין מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן לְמִקְדָּשׁ שֵׁנִי, וְאֵלּוּ הֵן: אָרוֹן וְכַפּוֹרֶת וְכְרוּבִים, אֵשׁ, וְשִׁכְיִנָּה, וְרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, וְאוֹרִים וְתוֹמָיִם**. והוא מרומז במילה **וְאֶפְרָדָה** (חגי א ה) שהכתיב 'ואכבד' חסר ה' והקרי **וְאֶפְרָדָה**. ה"נ 'המשכן' במספרו עם ה' אותיות בגימטריא ת"כ. לפיכך נחסר ה' ה'. (תורת משה' להחת"ס)
- ו. **וַיְהִי נֶעֱמַ אֶ-דְּנִי אֶ-לְהִינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה דְּיָנוּ כּוֹנְנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָהוּ**. (תהלים צ יז) (טור או"ח רצה)
- ו. **וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ**. (שמות לט לב) אע"פ שלא עשו אלא בצלאל וחכמי לב, שלוחו של אדם כמותו וכאילו כל ישראל עשו, והגם שלא מצינו שעשה בצלאל אלא במאמר ה' ולא הם שלחוהו, אף על פי כן הרי הסכימו עליו. (אוה"ח)
- ז. זרעם אחריהם ברכם משה שתשרה שכינה ולא תמוש מזרעם. זהו שאמר 'ה'י רְצוֹן שִׁתְּשָׁרָה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֵׂה דִּיכֶם' איזה מעשה ידיו של אדם הוא אומר בניו ובנותיו. (משלחן גבוה בשם רבי שמואל דוד וולקין)
- ח. חזק הוא החודש – לפי שבו אוספים את הפירות והתבואות לבית שהם חיי האדם. א"נ לפי שבחודש זה נולדו האבות שהם איתני עולם וכתוב **וְהָאֲתָנִים מִסְדֵי אֶרֶץ** (מכילתו ב) א"נ לפי שבחודש זה יש ריבוי מצוות וחגים. (רד"ק) והמועדים בו הם היותר חזקים ומיישרים את האדם אל השלמות (מצודת דוד). והוא מלשון חזק כמו (במדבר כד כא) **אֵימָן מוֹשֶׁבֶה**. (מצודת ציון)
- ט. ט"ו אלף שקלים חסדוהו למשה שלקח ממלאכת המשכן. אמר לו (הקב"ה) למשה חייד רוצה אני שהיה המשכן עדות למשה, וחזרו ומנו ומצאו שהושמו וויים לעמודים, שנאמר (לעיל לו ז) **וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דִּים ר"ת ט"ו**. ומיד נתן משה ט"ו תשבחות להקב"ה, והן מישתבח עד הסוף, וכנגדן ט"ו ברוך בברוך שאמר, וכנגדן ט"ו ויין באמת ויציב. (הרא"ש)
- י. י"ח פעמים מ-אֵלָה פְּקוּדֵי עַד סוֹף הַסֵּפֶר מַלְבַּד הַפְּסוּק **אֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת מֹשֶׁה. וְאֵתוּ אֶהְיָא בְּן אֲחִיסָמָךְ**. (לח כב-כג). האות צ' באלפא ביתא היא אות י"ח. כנגד י"ח ברכות (תפילת שמונה עשרה), והי"ט כנגד ברכת המינים. וי"ח אהבה בשיר השירים, וא' קנאה, ובחומש י"ח פעמים 'עולת תמיד'. (רבינו אפרים) א"נ כנגד מה שאמר משה **מַהֲנִי נָא** הרבה להזכירו. (בעה"ט) שהם כנגד מספר הפעמים שמשו רבינו לא נזכר בתורה. (אונים לתורה) *
- כ. כ"ה בכסליו – והיה מקופל עד א' ניסן. שילם לו הקדוש ברוך הוא חנוכת בית חשמונאי. *
- ל. ליצינים ריבנו עליהם – לפי שהיו ליצני הדור אומרים כמה שמן צווארו ועורפו של בן עזראם ועוד שאדם ששלט על מלאכת המשכן ודאי שיהיה עשיר ולכן ערך משה רבינו חשבון מסודר כשתמה מלאכת המשכן. (מ"ר) וכן מצינו אצל אברהם אבינו שהיו ליצני הדור אומרים מאבילמך נתעברה שרה לפיכך צר הקב"ה קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל **אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק**. (בב"מ פז א) וכן מצינו אצל דוד המלך (מכות י). אמר דוד לפני הקב"ה, רבש"ע שמעתי בני אדם שהיו אומרים מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל, ושמתחתי. אמר לו הקב"ה **כִּי טוֹב יוֹם פְּחַצְרֵי מְאֹלָה** (תהלים פד יא) טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי מזבח. ל"ו מסכתות יש להם גמרא. אֵלָה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַעֲדָת (לח כא) אֵלָה בגימטריא ל"ו, לומר שכל העוסק בל"ו מסכתות שיש להם גמרא כאלו הקריב נפשו לעבודת המשכן. (רבינו אפרים) איתא במדרש העפ"י **וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִקְרָה נְרַעָה** (בראשית ט"ו, ה) ל"ו פ"ה מסכתות בכל התלמוד. יש שלושים ושש מסכתות, ועוד עשרים וחמש. ל"ו, ששה ושלושים מסכתות, יש להן גמורות. כ"ה, חמשה ועשרים מסכתות, היו להן גמרא. והראה לאברהם, היאך זרעו יעסוק בתורה. *
- מ. מלאכים הקימו המשכן למעלה. **כִּן עָשׂוּ קִאֵי** על המלאכים שציוה הקב"ה למלאכים של מעלה להקים משכן למעלה. וכן איתא בבעה"ט (שמות מ יח) **וַיִּקֶּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן - מִשְׁכָּן** לא נאמר אלא **הַמִּשְׁכָּן** לרבות משכן של מעלה דאיתא בפסיקתא שצוה הקב"ה למלאכים של מעלה להקים משכן למעלה. (פרדס שמאי) *
- מ. מ"ד שנה – היה בגבעון עיר הכהנים בנחלת שבט בנימין ונגזו לאחר שנבנה המקדש בירושלים. (זבחים קיה ב) אל המשכן בגבעון הגיע שלמה המלך, מיד לאחר שהוכתר למלך על ישראל, והקריב ביום אחד 1000 קורבנות עולה לה'. בעקבות קורבנות אלו, ה' הבטיח לו שיקבל את מה שהוא יבקש, והוא ביקש את החכמה, ואכן שלמה המלך זכה לחכמה רבה, עד שהיה החכם מכל האדם.
- נ. נביאים תהיו כמוני – כמו שאמר **וַיִּמְן כָּל עַם יְ-הוָה נְבִיאִים כִּי יִמְן יְ-הוָה אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם** (במדבר יא כט) ואיתא במדרש (שוחר טוב פ"ד) שלעתיד לבוא תקויים בקשתו של משה. וזהו 'משל' שתהיו כמוני. **וַיִּבְרָךְ אֹתָם מֹשֶׁה** ברכם שיהיו כולם בבחינת **מֹשֶׁה**, שכל אחד אחד יזכה במעשיו להשרות את השכינה. (באר משה)
- ס. סדר משיחת הכלים כסדר עשייתם – לפני שנמשחו הכלים לא היתה קפידה להיכן יכניסם, שיכול היה להכניסם לכל אוהל שירצה, אולם היתה קפידה שכסדר עשייתם כך יהיה סדר משיחתם. לו היה הארון נבנה לפני המשכן ממילא היו צריכים למשווח אותו קודם למשכן, אולם מכיון שנעשה המשכן תחילה נמשח גם כן ראשון ורק לאחריו נמשחו הכלים והוכנסו ב"ר"ח ניסן למקומם במשכן. משה רבינו ראה בנבואה שלא יקימו את המשכן מיד עם גמר עשייתו ועשיית הכלים, ולכן חשב בדעתו שיש להקדים את עשיית הארון משום גודל קדושתו, בצלאל השיג ברוח חכמתו שכסדר העשייה כך סדר המשיחה ובהכרח להקדים את עשיית המשכן לכלים, אמר לו משה שמא בצלאל היית וידעת. (שו"ת חת"ס או"ח קפ"ח, שו"ת ציץ אליעזר) ע"ב אותיות – והוא שם היוצא מפסוק **וַיִּסַּע מִלֶּאֶךָ הָאֱ-לֹהִים** וכו' ומפסוק **וַיִּבֶן בֵּין מִזְבְּחֵי מִצְרַיִם** וכו' ומפסוק **וַיִּבֶן מִשְׁכַּן אֶת יְדוֹ** וכו' שהם ע"ב אותיות. וכן מן **וַיִּשְׁעוּ יְ-הוָה בַּיּוֹם הַהוּא** עד **בַּיּוֹם הַהוּא יִקְרָה יְ-הוָה אֶתְּךָ וַיִּשְׁמָרְךָ אֱתָד** י"ח פעמים י-הוה. (4X18=72) (רבינו יהודה החסיד)
- פ. פתחיה – לפי שֶׁהָיָה פוֹתֵם וּמִפְרָשׁ בְּדְבָרִים סתומים וְדוֹרְשָׁן וּמְסַבְרִים וְהָיָה יוֹדֵעַ בְּשִׁבְעֵים לְשׁוֹן. (ירושלמי שקלים ה א) *
- צ. צפה משה רבינו ברוח הקודש מה שעתידי לקרות להם, אמר שמה יאמרו ישראל מעוון תרומת הלשכה מתו, לקיים מה שנאמר (במדבר לב כב) **וְהִייתֶם נְקִיִּים מִי-הוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל** לפיכך לא מינה אותם. (מדרש הגדול)
- ק. קי"ג פעמים **לב** בחומש, וכנגדם קי"ג תיבות מברוך אתה ה' מגן אברהם בא"י מחיה המתים וכל הברכות מברוך אתה עד הסוף. לפי שצריך לכוונת הלב בכל ברכה, וכן בתפילת חנה עד סוף ההפטרה ביו"ט ראשון דר"ה קי"ג תיבות. (רבינו אפרים) (בעה"ט)
- ר. ריח רע יוצא מהפה למי שצם 3 ימים וכן פניו משתנים, לפיכך לא יכלה לצום ג' ימים מלאים. נְצִימוּ עֲלֵי - ע' לי רמז לשבעים שעות שהיא תצום. וכן אם אצום כמנין **בְּכֵן** דהיינו ע"ב שעות **אָבּוּא אֵל הַמְּלָךְ אֲשֶׁר לֹא כִדָּת** והוא אינו כבוד המלכות וסכנה הוי. *
- ש. שס"ט שנים כמנין 'שכן'. אֵלָה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן הַעֲדָת (שמות לח כא) **מִשְׁכָּן - מ'** ששכן במדבר מ' שנה, **שָׁכַן** ששכן בשילה כמנין שכן שס"ט שנה. ואח"כ הַעֲדָת להיות לישראל עדות שהתכפר להם על חטא העגל ולפי שהיו ליצני הדור אומרים ממנו נתעשר משה.
- ת. תע"ט שנים עמד המשכן עד בנין בית המקדש הראשון. בגמטריא הַעֲדָת חסר ו'. (רבינו בחיי)

מקורות / חידודון *

א. במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו. (תמורה טז ט). **וְאֵת הָאֵלֶף אֲלוֹפָה** של תורה שניתנה לאלף דור **וְשִׁבְעַת הַמְּאֹת** אלו ת"ש הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והחזירם עתניאל בן קנז בפילפולו **וְחֲמִשָּׁה ה' חוֹמְשֵׁי תוֹרָה וְשִׁבְעִים פָּנִים נִדְרַשְׁתָּ בָהֶם עֲשֵׂה נְוִים לְעֲמוּדִים** כלומר לעמודי השמים שנאמר (ירמיה לג כה) **אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי. וְצִפְּהָ רֵאשִׁיָּהֶם** כלומר כיסה והעלים מן העולם ראשי פרשיות הסמוכות זו לזו, שאם היו יודעים סדרה של תורה ושמות היוצאים ממנה היו בונים עולמות ומחריבין עולמות, ולכן אין מוקדם ומאוחר בתורה, **וְהִשְׁקָ אֲתָם.** (רבינו אפרים)

ג. בן יהודע – (יומא טז א) תנא דבי רבי ישמעאל 'עזאזל' שמכפר על עון עזא ועזאל. פירוש מכפר גם על עון עריות שחטאו בו עזא ועזאל שהוא קשה לפני הקב"ה יותר כמו שאמרו אלהיהם שונא זימה (סנהדרין קו). ומלבד טעם הבריתא, נראה לי בס"ד טעם 'לעזאזל' חלק התיבה לשתיים וקרי בה 'עזאזל' פירוש השטן שהוא עזאזל ליה האי יומא מכה השעיר דאינו מקטרטג על ישראל. **אך מקשים** והלא אמרינן בגמרא (זבחים פח): ד'בגדי כהונה מכפרים' ובכלל המכנסים מכפרים על גילוי עריות? ונראה לי בס"ד מכנסיים מכפרים על גילוי עריות דפרהסיא, והשעיר יכפר על גילוי עריות דצינעא (וכו), **א"נ** בגדי כהונה מכפרין להיפטר מן המיתה, והשעיר מציל מן היסורין גם כן.

נתיבות עולם למהר"ל – (נתיב הלשון פרק יא) החטאים לאדם נחשבים גם כן מלבוש, שהאדם מתלבש בחטאים הם נקראים 'בגדים צואים' (זכריה ג ג) והמצוות והמידות הטובות הם גם כן מלבוש לאדם והם מלבוש כבוד לאדם. כאשר הכהן הגדול לובש את בגדי הקדושה דבר זה מסלק את מלבוש החטאים, ובפרט כאשר הם הפך זה כמו המצנפת והגאוה ולכך היה המעיל שהיו בו פעמונים שהוא השמעת קול של קדושה הוא הסרת הבגדים הצואים של לשון הרע.

י. כנגד שמונה עשרה צווים שבמשכן, לומר לקב"ה כשם שעשית חסד עם דור המדבר במחילת מעשה העגל ועשיית המשכן, כך מחול לעוונותינו בעבור שאנו קובעים מקום לתפילה בבית כנסת שנקרא משכן מעט. (שבט מוסר) איתא במדרש (ילקוט רבה פרשת ויקרא) אמר רבי שמעון בשם רבי נתן, שמונה עשר צווים כתיב בפרשת משכן, כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה, וכנגדן שמונה עשרה ברכות בתפילה, כנגד שמונה עשרה אזכרות שבקריאת שמע, וכנגד שמונה עשרה אזכרות שבמזמור **הָבו לִי-הִנֵּה בְּנֵי אֱלֹהִים** (תהלים ט) אמר רבי חייא לבד מ-**וְאֵתוּ אֶהְיֶינָם בְּן אֶחָדֶם** עד סופו.

כ. אמר רבי חנינא בעשרים וחמשה בכסליו נגמרה מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, שהקימו משה אחד בניסן כמה שכתב (שמות מ, ב): וביום החודש הראשון באחד לחדש תקים משכן אהל מעד, "וכל זמן שהיה מקופל היו ישראל מלמלאין על משה לומר למה לא הוקם מיד שמא דופי אירע בו, שחשב לערב שמחת המשכן בחודש שנולד בו יצחק, שבניסן נולד יצחק, ומניין אלא כשהמלאכים באים אצל אברהם מהו אומר (בראשית יח, ו): לוישי ועשי עגות" שהיה פסח ואמרו לו (שם, י) "שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך" מהו כעת חיה אמר ר' זבדי בן לוי סריטה סרטו לו על כותל כשתבא השמש לכאן. לא עשה אלא כיון שבא ניסן והוקם המשכן עוד לא לימלם אדם אחר משה, ומעתה הפסיד כסליו שנגמרה מלאכה בו, לאו, מהו ותשלם אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם לו, מה שילם לו הקדוש ברוך הוא חנוכת בית חשמנאי. (פסיקתא רבתי ו ה)

ל. גרות חנוכה, הם שלושים ושש. אם נספור, מה שמדליקים בכל יום. דהיינו, אחד, ועוד שתיים, ועוד שלוש וכו' עד היום השמיני, ביחד יוצא שלושים ושש. וביחד עם השמש, זה יוצא בסה"כ ארבעים וארבע. וסימניו, **שְׁרָפִים עֲמֻדִים מִמַּעַל לֹו** [ישעיהו ו, ב]. המלה 'לו', בגימטריא שלושים ושש. כתוב במדרש פנחס להרה"צ מקוריץ, כי המספר הזה הוא מקוון כנגד שלושים ושש מסכתות בש"ס, שיש עליהם גמרא. וכן בספר בני יששכר, מהר"ר צבי אליעזר מדינוב. תורה שבעל פה "המפורשת". דהיינו, האור הזה, זהו האור שלתורה. מובא בשם האר"י זצוק"ל **גמרא** ר"ת גבריאל מ'כאל ר'פאל אוריאל.

מ. האוה"ח פירש - אולי כי העלה עליהם הכתוב שקיימו כל מה שצוה ה' את משה בתורה, וזה שיעור הכתוב: **וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וכו'.** האמור בענין, ובזה הערכים הכתוב כאילו **כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' - הִנֵּה אֵת מִשְׁחָה** ככל התורה, **כָּן עָשׂוּ.** ובזה נשרף ונפזר אפרו של חטא העגל. והספורנו פירש - הפעולה כולה על שלימותה נעשתה על ידי כל ישראל, כי קצתם התנדבו ממון וקצתם עשו המלאכה בנדבת לבם לעשות רצון קונם **כָּן עָשׂוּ** - לא פחות ולא יותר. והאלישיך פירש - כי גם שהקב"ה מסייע את עושי המצוות מעלה הקב"ה על העוסק בה כאלו הוא עשה כולה והנה בעבודת המשכן כאשר כתבנו למעלה לא היו בישראל בקיאים במלאכה אך היתה נעשית מאליה ע"י השגחתו ית' וזהו ותכל כל עבודתו כאילו כתתה מאליה כי מן השמים היתה נעשית ואעפ"כ מעלה אליהם הכתוב כאלו ישראל עשו הכל וזהו **וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כָּל** וכו' בכ"ף הדמיון לומר אע"פ שהיו נראים כעושים אך הוא ית' היה עושה את הכל נמצאו עושים ככל אשר צוה ה' ולא ממש אשר צוה עם כל זה מעלה עליהם הוא ית' כעשו ממש את הכל וזהו **כָּן עָשׂוּ.** והמלבי"ם פירש - **ותכל כל עבודתו,** כל מה שעשו האומנים נקרת מלאכה, אולם המעשה בעצמה שקיימו בה כל ישראל מצות ה' היתה עבודה לה', וזה נתייחס אל העם כולו שעשו עבודה זו של נדבת המשכן העסק בו לשם ה' ובכוונה הראויה וזה קורא עבודת משכן וזה מיחס לכלל ישראל, ועז"א **כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' - הִנֵּה אֵת מִשְׁחָה** שקיימו מצות ה' כראוי בכל פרטיו. והמשכיל לדוד פירש - **ויעשו בני ישראל את המלאכה וכו'** כוונת הרב ליישב שני עניינים א' מאי דמהדר וכתב בני ישראל והוה סגי דלכתוב ויעשו ותו דאמאי הדר וכתב כן עשו בסוף הפ' דכה"ג בפרשת בא דהדר וכתב כן עשו הוצרך ר"שי לפ' אף משה ואהרן כן עשו והכא לא שייך לפ' כן. וכל זה תיקון רבינו במה שהוסיף תיבות את המלאכה והיינו דידוע דמלאכה כולל ב' עניינים מלאכת ההבאה ומלאכת העשייה והנה מלאכת ההבאה שוה לכל נפש ישראל והעשייה אינו אלא לחכמי לב העושים מלאכת הקדש והיינו דכתיב ויעשו בני ישראל את המלאכה כלומר ההבאה ככל אשר צוה וכו' כן עשו להביא האומנים והחכמים לו' שגם הם האומנים והחכמים כן עשו מלאכת העשייה ככל אשר צוה וכו':

א"נ איתא במסכת חגיגה (כו ב) **כל הכלים שהיו במקדש יש להם כדוגמתם שניים ושלישים** כתחליף, **שאם נטמאו הראשונים — יביאו שניים ותחתיהן.** אם כן יש לומר דרמזו הכתוב במה שחזר ואמר **כָּן עָשׂוּ** פירוש שעשו כלים שניים כמו הראשונים. (פרדס שמאי)

פ. **מְרַדְכֵי הַיְהוּדִים** בגימטריא שדי בגמטריא ניהי + זרעו (314). שהיא תחילת המגילה וסיומה. המגילה מתחילה ניהי בימי אַחֲשֶׁרְנֹוֹשׁ ומסיימת נְדָבָר שְׁלוֹם לְכָל זָרְעוֹ. איתא במדרש - **אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה, אִישׁ מִלְמַד שֶׁהָיָה מִרְדְּכֵי שְׁקוֹל בְּדוֹרוֹ כְּמִשֶׁה בְּדוֹרוֹ דְּכָתִיב בֵּיהּ (במדבר י"ב ג) וְהָאִישׁ מִשְׁחָה עֵנֹו [עניו] מֵאֵד, מֵה מִשֶׁה עֵמֵד בְּפֶרֶץ דְּכָתִיב (תהלים ק"ו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִיךְ לִוְלֵי מִשְׁחָה בְּחִירוֹ עֵמֵד בְּפֶרֶץ וְגו', אף מרדכי כן דכתיב (אסתר ג) דָּרָשׁ טוֹב לְעֵמֹו וְדָבָר שְׁלוֹם לְכָל זָרְעוֹ, מֵה מִשֶׁה לִימַד תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, דְּכָתִיב (דברים ד ה) רָאֵה לְמַדְתִּי אֲתָכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים אף מרדכי כן דכתיב (אסתר ט ל) דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאֶמֶת. (מדרש אסתר רבה פרשה ו)**

ר. מה הטעם שביקשה לעם ישראל לצום **שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה יוֹם** דווקא? לפי שהיו צריכים לתקן את העוון שנהנו מסעודת אַחֲשֶׁרְנֹוֹשׁ והסעודה נמשכה 7 ימים. ובפועל היו רק 6 ימים. $6 \times 12 = 72$. שהם 72 שעות ללא הלילה. 'אור חדש' - צומו עלי ג' ימים וג' לילות והם ע"ב שעות במספר ובכן אבל אני שיש לי לילך לפני המלך ביום הג' ואין ראוי שאלך כאשר יש לי תענית ג' ימים וג' לילות כי היושב בתענית לא נראה יפה לכך אצום כן והוא מספר ע' שעות כי צריך אני לאכול שתי שעות קודם. 'אבן עזרא' - שלשת ימים - עד יום השלישי, והנה לא אכלו בערב והתענו שני ימים ושני לילות, כי הכתוב הוא לילה ויום, והנה אסתר בטחה באלהיה על כן התענתה ולא בטחה ביופיה, כי פני המתענה תשתננה אף כי עד יום השלישי.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com